

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 278/2021
03.12.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић, Иване Рађеновић, Бранка Станића и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., кога заступа пуномоћник Величко Мићовић, адвокат из ..., против тужене „АИК Банке“ АД Београд, коју заступа пуномоћник Дејан Чукић, адвокат из ..., ради утврђења делимичне ништавости уговора и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Ужицу Гж 632/20 од 23.10.2020. године, у седници одржаној 03.12.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиоца, изјављеној против пресуде Вишег суда у Ужицу Гж 632/20 од 23.10.2020. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Ужицу Гж 632/20 од 23.10.2020. године у делу којим је одбијена жалба тужиоца и пресуда Основног суда у Ужицу П 756/19 од 03.08.2020. године у делу става трећег изреке и ставовима четвртим, петим и шестим изреке, тако што се **УСВАЈА** тужбени захтев тужиоца и утврђује да је апсолутно ништава одредба уговора о стамбеном кредиту број ..., закљученог 30.12.2013. године из члана 1. став 5. која гласи: „Корисник кредита је приликом подношења захтева за кредит уплатио на рачун АИК Банке ...-...-... са позивом на број ...-... фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности по званичном средњем курсу динара према еврџу из курсне листе НБС важеће на дан уплате, на име провизије за обраду захтева од стране Националне корпорације који АИК Банка трансферише Националној корпорацији“ и тужена се обавезује да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 36.148,00 динара са законском затезном каматом од 04.01.2014. године до исплате, на име наплате провизије за премију осигурања код НКОСК и износ од 3.442,00 динара са законском затезном каматом од 24.12.2013. године до исплате, на име административних трошкова подношења захтева за осигурање код НКОСК, у року од 15 дана од дана пријема отправке ове пресуде.

У преосталом одбијајућем делу тужбеног захтева за утврђење ништавости одредбе члана 1. став 4. наведеног уговора, ревизија тужиоца се **ОДБИЈА** као неоснована.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцу накнади трошкове целог парничног поступка у износу од 113.034,00 динара са законском затезном каматом од извршности одлуке до исплате, у року од 15 дана од дана пријема отправка ове пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Ужицу П 756/19 од 03.08.2020. године, ставом првим изреке усвојен је тужбени захтев и утврђено да су апсолутно ништаве одредбе уговора о стамбеном кредиту закљученог 30.12.2013. године и то одредба члана 2. став 1. у делу који гласи: „плати накнаду за обраду и администрирање кредитног захтева у износу из члана 5. став 1. алинеја 2. тог уговора на означени рачун банке“, као и одредба члана 5. став 1. тачка 2. уговора која гласи: „да пре пуштања средстава кредита у течај банци плати на име фиксне накнаде за обраду и администрирање кредитног захтева износ у висини 1% обрачунат на основицу која представља износ одобреног кредита применом средњег курса за евро из курсне листе НБС важеће на дан обрачуна са доспећем за плаћање на дан пуштања средстава кредита у течај“. Ставом другим изреке усвојен је тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 20.656,00 динара на име неосноване наплате накнаде на име обраде кредита, са законском затезном каматом према Закону о затезној камати од 04.01.2014. године до исплате. Ставом трећим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се утврди да су апсолутно ништаве одредбе уговора о стамбеном кредиту закљученог 30.12.2013. године и то одредба члана 1. став 4. и 5. које гласе: „кредит који је предмет овог уговора је осигуран код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита“ и „Корисник кредита је приликом подношења захтева за кредит уплатио на рачун банке са позивом на означени број фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности по званичном средњем курсу динара према евр у курсне листе НБС важеће на дан уплате на име провизије за обраду захтева од стране Националне корпорације који банка трансферише Националној корпорацији“. Ставом четвртим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се обавезе тужена да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 36.148,00 динара на име неосноване наплате провизије на име премије осигурања код НКОСК, са законском затезном каматом према Закону о затезној камати од 04.01.2014. године до исплате. Ставом петим изреке одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се тужена обавезе да тужиоцу на име стицања без основа исплати износ од 3.442,00 динара на име неосноване наплате накнаде на име административних трошкова подношења захтева за осигурање код НКОСК, са законском затезном каматом према Закону о затезној камати од 24.12.2013. године до исплате. Ставом шестим изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Пресудом Вишег суда у Ужицу Гж 632/20 од 23.10.2020. године, одбијене су као неосноване жалбе тужиоца и тужене и првостепена пресуда потврђена. Одбијени су захтеви тужиоца и тужене за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, у односу на одбијајући део тужбеног захтева тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања са позивом на одредбу члана 404. став 1. ЗПП.

Врховни касациони суд је оценио да су у конкретном случају испуњени услови за одлучивање о посебној ревизији тужиоца у смислу члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 55/14), ради уједначавања судске праксе, разматрања правних питања од општег интереса и у интересу равноправности грађана као корисника финансијских услуга.

Из наведених разлога одлучено је као у ставу првом изреке.

Одлучујући о ревизији на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је утврдио да је ревизија тужиоца делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је са туженом банком закључио уговор о стамбеном кредиту 30.12.2013. године, којим је банка одобрила наменски кредит за куповину стана у износу од 18.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан пуштања кредита у течај. Према члану 1. став 4. Уговора, кредит је осигуран код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита, а према члану 1. став 5. корисник кредита је приликом подношења захтева за кредит уплатио на рачун банке фиксну провизију у износу од 30 евра у динарској противвредности, на име провизије за обраду захтева код Националне корпорације који банка трансферише Корпорацији. Поред тога, корисник кредита се обавезао да пре пуштања кредита у течај плати банци на име фиксне накнаде за обраду и администрирање кредитног захтева износ од 1% обрачунат на основицу која представља износ одобреног кредита, применом средњег курса евра из курсне листе НБС важеће на дан обрачуна (члан 5. став 1. тачка 2. Уговора) и утврђена је ефективна каматна стопа на дан закључења уговора од 5,94% (члан 3. Уговора). Уговорено је да се кредит пушта у течај након што корисник кредита плати накнаду за обраду и администрирање кредитног захтева у износу из члана 5. став 1. алинеја 2. уговора. У прегледу битних елемената отплате кредита (од 03.01.2014. године), наведени су подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе (укупан износ накнада и других трошкова које клијент треба да плати у току одобравања и реализације уговора о кредиту у апсолутном износу од 2.209,47 динара), затим су наведени подаци који се не укључују у обрачун ефективне каматне стопе у које спада премија осигурања или друге накнаде у вези са средствима обезбеђења кредита, при чему је као инструмент обезбеђења кредита наведено: осигурање кредита код НКОСК. Тужиоцу је у Основним подацима о кредиту од 03.01.2014. године (тачка 14.) презентован инструмент обезбеђења кредита (поред осталог) осигурање кредита код НКОСК. Тужена банка је са Националном корпорацијом за осигурање стамбених кредита закључила уговор о регулисању међусобних обавеза у пословима осигурања потраживања по основу стамбених кредита којим су регулисане међусобне обавезе и предвиђено да ће корпорација осигурати кредите које банка одобрава физичким лицима уколико банка испуни услов из уговора односно плати премију осигурања. Национална корпорација је издала полису осигурања број ... дана 11.02.2014. године за осигурање тужиоцевог кредита. Вештачењем је утврђено да укупан износ трошкова кредита износи 60.246,83

динара на дан пуштања кредита у течај 03.01.2014. године, да је тужилац истог дана платио банци 20.656,00 динара на име накнаде за обраду кредита, затим 3.442,67 динара на име фиксне провизије за обраду захтева од стране НКОСК и 36.148,00 динара на име премије осигурања кредита код наведене Корпорације.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је делимично усвојио тужбени захтев закључујући да су ништаве одредбе уговора о кредиту које се односе на накнаду за обраду и администрирање кредитног захтева, док одредбе које се односе на трошкове поводом уговора о осигурању кредита код НКОСК (које је тужена банка пренела на тужиоца као корисника кредита), нису ништаве јер су тужиоцу ови трошкови презентовани на транспарентан начин у одредбама уговора (члан 1. став 4. и 5.), као и документима који прате уговор. Тужилац је одабрао кредит који је осигуран код НКОСК и трошкови поводом осигурања су уговорени на јасан и дозвољен начин без довођења тужиоца у заблуду око износа и предмета за који се плаћа накнада.

Другостепени суд је прихватио изнето становиште првостепеног суда, налазећи да су тужиоцу у Обавезним елементима који чине саставни део закљученог уговора о кредиту јасно презентовани износи једнократне премије осигурања код НКОСК и накнаде за обраду захтева код исте корпорације.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО), уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго и на ништвост се по члану 109. пази по службеној дужности.

По члану 1065. Закона о облигационим односима, уговором о кредиту банка се обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Уговор о кредиту се закључује у писменој форми што значи да се у писаном тексту уговора мора утврдити износ кредитних средстава, као и услови давања, коришћења и враћања кредита (члан 1066. наведеног закона).

Право банке да обрачунава трошкове и накнаде поводом закључења уговора о кредиту произилази из члана 43. Закона о банкама, којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга. Ово право банке је регулисано и подзаконским актима и то Одлуком о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ број 65/11) која је донета на основу одредаба Закона о заштити корисника финансијских услуга („Службени гласник РС“ беој 36/11 и 139/14) који се примењује од 05.12.2011. године, па тако и у конкретном случају с обзиром да је предметни уговор о кредиту закључен 30.12.2013. године.

Наведеним Законом регулисано је информисање корисника у предуговорној фази и обухвата услове и начин оглашавања кредитних услуга и обавештавање корисника у предуговорној фази, а засновано је на једном од основних начела заштите

корисника (право корисника на информисање) из члана 5. тачка 3. закона. Када је за закључење уговора о кредиту, обавезно и закључење уговора о споредним услугама (нарочито уговора о осигурању), а при том се цена споредне услуге не може одредити унапред - постојање такве обавезе исказује се јасно, сажето и на видљив начин, заједно са исказивањем ефективне каматне стопе (члан 16. став 1.). Поред тога, по члану 17. став 1. обавештавање корисника кредита у предуговорној фази обухвата обавезу банке да кориснику пружи информације и одговарајућа објашњења о условима који се односе на уговор о кредиту за који је показао интересовање (у даљем тексту: понуда), на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији, али који корисника ниједног тренутка неће довести у заблуду. По члану 17. став 4. понуда се исписује на прописаном обрасцу и садржи (између осталог) ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, односно који треба да му се исплати а приказан је на репрезентативном примеру у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат (тачка 8.), као и врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће се мењати и начин измене (тачка 10.). Понуда мора да садржи и евентуалну обавезу закључивања уговора о споредним услугама које су у вези са уговором о кредиту (уговора о осигурању и др.) када је то закључивање обавезно ради добијања кредита под условима из огласа (тачка 12.), као и средства обезбеђења (тачка 15.).

Сагласно наведеним законским одредбама у Одлуци НБС („Службени гласник РС“ број 65/11), прописан је изглед и садржина образаца који се уручују кориснику, па је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу (тачка 12.) и да кориснику кредита уз закључен уговор уручи преглед обавезних елемената тог уговора и план отплате кредита сачињене на одговарајућим обрасцима (тачка 13.). Према садржини наведених образаца, у оквиру трошкова кредита морају бити приказани висина ефективне каматне стопе и укупан износ који ће корисник платити током отплате, као и врста и висина свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника.

Сходно томе, уговор о кредиту може садржати обавезу корисника кредита да плати премију осигурања и накнаду за обраду захтева за осигурање код НКОСК али ова обавеза мора бити јасно предочена кориснику кредита у предуговорној фази (понуда), исказивањем ове врсте трошкова кредита и његовог процентуалног или номиналног износа у понуди.

Супротно становишту нижестепених судова, у конкретном случају не може се говорити о потпуном информисању клијента у предуговорној фази, када кориснику кредита (у обрасцу понуде) није јасно предочена обавеза плаћања накнаде за обраду захтева за осигурање и премије осигурања код НКОСК, исказивањем врсте и висине ових трошкова. Наиме, према утврђеном чињеничном стању предметни уговор је закључен 30.12.2013. године, а тек после закључења уговора тужиоцу је у Основним подацима о кредиту (од 03.01.2014. године) презентован инструмент обезбеђења кредита (осигурање кредита код НКОСК), али не и процентуални или номинални износ ове врсте трошкова кредита. Износи на име ове врсте трошкова кредита означени су у

изјави о другим небанкарским трошковима, коју је тужилац потписао 03.01.2014. године (после закључења уговора).

Осим тога ни уговорне одредбе не садрже јасну и недвосмислену обавезу корисника кредита да плати премију осигурања код НКОСК у смислу члана 19. став 1. тачка 12. Закона о заштити корисника финансијских услуга. Наведеном одредбом прописано је да уговор о кредиту садржи као обавезне елементе, врсту и висину свих накнада које падају на терет корисника кредита, уз одређење да ли су фиксне или променљиве, а ако су променљиве – периоде у којима ће их банка мењати, као и врсту и висину других трошкова (порези, накнаде надлежним органима и др.), као и врсте средстава обезбеђења, могућност за њихову замену током периода отплате кредита, као и услове активирања тих средстава у случају неизмиревања обавеза (тачка 13).

Преваљивање ове врсте трошкова на терет корисника кредита могуће је само под условом да је ова обавеза јасно предочена кориснику кредита у предуговорној фази (понуда), а самим тим и у уговору о кредиту. Како је изостало обавештавање корисника кредита у предуговорној фази о обавези да плати премију осигурања и накнаду за обраду захтева за осигурање код НКОСК (право на информисање), то је предметна уговорна одредба из члана 1. став 5. која се односи на плаћање фиксне провизије за обраду захтева од стране Националне корпорације ништава, па тужилац основано потражује наплаћени новчани износ од 3.442,00 динара са законском затезном каматом на основу чланова 104. став 1. и 214. ЗОО, док уговорне одредбе чак не садрже јасну и недвосмислену обавезу корисника кредита да плати премију осигурања код НКОСК, па тужилац основано потражује наплаћени новчани износ од 36.148,00 динара са законском затезном каматом на основу чланова 210. и 214. ЗОО.

У конкретном случају, према утврђеном чињеничном стању Национална корпорација је издала полису осигурања за осигурање тужиоцевог кредита. Уговорна одредба члана 1. став 4. која гласи: „кредит који је предмет овог уговора је осигуран код Националне корпорације за осигурање стамбених кредита“ садржи констатацију о осигурању кредита, па као таква није противна принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима и у складу је са Законом о националној корпорацији за осигурање стамбених кредита и наведеним одредбама Закона о заштити корисника финансијских услуга. Зато је правилно становиште нижестепених судова да је у том делу тужбени захтев за утврђење неоснован.

Тужилац је успео у поступку по ревизији у претежном делу, па му на основу чланова 153. став 1, 154. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП припадају трошкови целог поступка према оствареном успеху у спору. Висина је одмерена на име тражених трошкова за састав тужбе од стране адвоката у износу од 6.000,00 динара, заступања на пет одржаних рочишта по 7.500,00 динара и једном неодржаном рочишту 4.500,00 динара, као и за састав жалбе и ревизије по 12.000,00 динара, све према важећој Адвокатској тарифи у време пресуђења. Тужиоцу припадају и одређено тражени трошкови вештачења у износу од 15.000,00 динара и на име судске таксе за тужбу и првостепену пресуду по 4.309,00 динара, за жалбу и другостепену одлуку по 3.483,00 динара и за ревизију 6.967,00 динара и ревизијску одлуку 10.450,00 динара, све са законском затезном каматом, почев од извршности одлуке до исплате

На основу чланова 414. став 1. и 416. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић